

DE LEIDSE DROOGSCHEERDER

door Kees Faas

Inleiding

"De Droogscheerderij", het ontruwen van wollen stoffen, was in Amsterdam in de 17e en 18e eeuw een bloeiend bedrijf. De droogscheerders waren verenigd in het "Droogscheerdersgilde", dat dateert uit 1525, toen zij zich afsplitsten van het Sint-Nicolaasgilde.

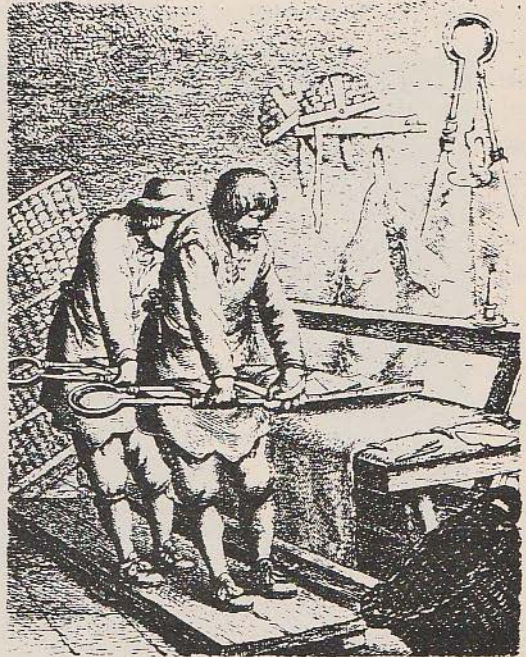
In 1688 telde dit gilde 164 leden (1).

Door Jan Luiken getekende voorstudies, waaronder de droogscheerder, worden bewaard in het Amsterdams Historisch Museum. Zijn "beroepenboek", *Spiegel van het Menselijk Bedrijf* verscheen in 1694. Als nummer 17 stond in dit werk een gravure van de droogscheerder met moraliserende tekst. Van de lakenscheerders der verschillende steden is bekend, dat zij vergaderingen hielden als een vorm van interstedelijk gildecontact. Zo kwam in 1638, voor het eerst, de zogenaamde "Droogscheerderssynode" bijeen naar aanleiding van oproerigheid onder textielarbeiders.

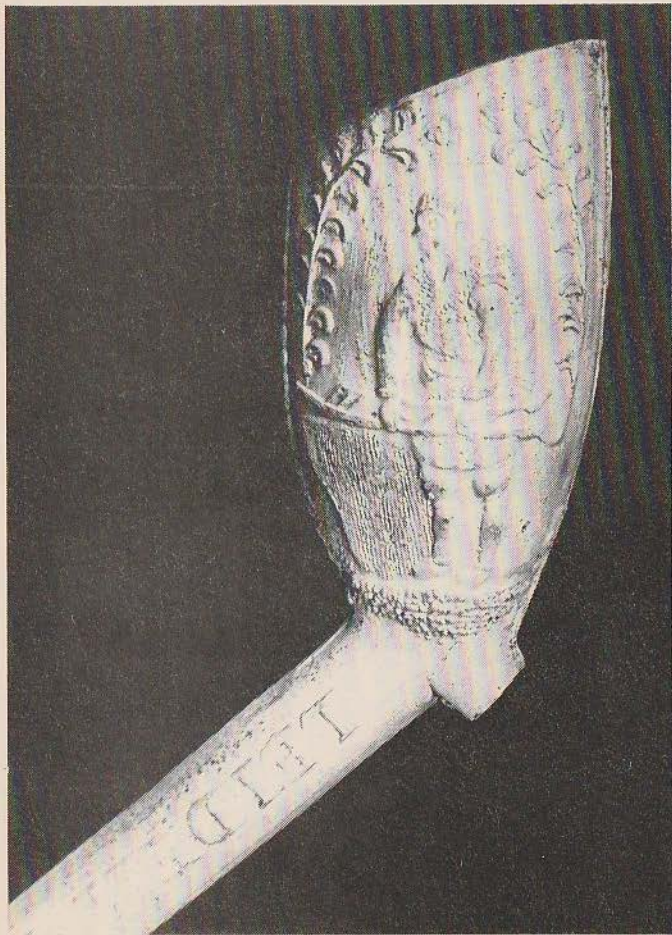
Afbeeldingen

Afb. 1 Twee droogscheerders aan het werk op een prent van J.R. Schiltmeyer uit "De Gouden Eeuw in prent". Zij gebruiken een instrument, dat lijkt op een grote knijpschaar om de wollen stof te ontruwen. Aan de wand hangt een soortgelijke schaar. Hun werkbank is met stof bekleed en loopt enigszins bol net als op de prent van Jan Luiken.

Afb. 2a Op de rechterzijde van deze 44 mm hoge Goudse pijpekop wordt een Leidse droogscheerder afgebeeld. De betreffende pijp werd in 1724 gemaakt ter gelegenheid van de herdenking van het ontzet van Leiden in 1574 (2).

Afb. 1 Droogscheerder

Afb. 2a

Afb. 2b

Leiden stond sinds de Middeleeuwen bekend om zijn lakenindustrie. De Leidse droogscheerder gaat gekleed in een buis met lange mouwen, waarover hij een mouwloos lang jack draagt van ruwe stof, net als op de prent van Schiltmeyer. Zeer ruw geeft de pijpenmaker de nog te behandelen wol weer. Als steelttekst valt te lezen: LEIDEN DAT EN.

Afb. 2b Links op deze herdenkingspijp staan een vrouw, met wittebrood in de opgeheven hand, en een man die een pekelharing bij de staart vasthoudt. De steelttekst luidt: PEEKEL HARING.

Afb. 3 Een identiek 9 cm lang steelfragment verduidelijkt de steeltteksten van afb. 2: rechterzijde LEIDEN DAT EN HEEFT GEEN
linkerzijde PEEKEL HARING EN WITT(ebrood)

Afb. 3

Omdat steeltteksten wel op rijm werden gesteld en Leiden reeds ontzet was, bestaat de mogelijkheid dat achter GEEN nog een woord volgt dat rijmt op "brood", wellicht het woord NOOD. Op 3 oktober 1574 was namelijk de nood in Leiden voorbij. Na een beleg van ruim vier maanden door de Spanjaarden kwam de Watergeuzen Leiden ontzetten (3). Omdat als gevolg van het meegebrachte voedsel der geuzen nog vele Leidenaren stierven "in de onmaat hunner gulzigheid" besloot de overheid aan ieder "meer niet teffens dan een half pond broods, een stuk kaze en één peekelharing uit te delen" (4). Reeds sedert 1578 vond een jaarlijkse herdenking op 3 oktober van dit ontzet plaats.

Afb. 4 Een 3 oktober studenten-feestprogramma uit de 19e eeuw met vermelding van de uitdeling van haring en wittebrood. Als wedstrijdpreizen werden o.a. tabaksdozen, pijpen en pijpedoppen beschikbaar gesteld.

Literatuur

- 1 Marijke Carasso-Kok, *Amsterdam Historisch*, blz. 68. 1975.
- 2 J. v.d. Meulen en H. Tupan, *De Leidse Tabakspijpmakers in de 17e en 18e eeuw*, blz. 47. 1980.
- 3 P.C. Hooft, *Nederlandse historiën in het kort, 9e boek, Beleg en ontzet van Leiden. 1642* (herdruk)
- 4 Anne Scheepmaker, *Koken op 3 oktober*, blz. 50. 1990.

PROGRAMMA

van het *Studenten-Feest*, hetwelk
gevierd zal worden ter eere van
LEYDENS ONTZET,
op den 3^{den} October 1574.

De Studenten der Leydsche Hoogeschool, steeds dankbaar gedachtig aan de roemrijke daden van het Voorgeslacht, en het nut eener *gedurige* en *plegtige* herinnering aan dezelve beseffende, hebben, naar het voorbeeld hunner voorgangers, besloten den Verjaardag van Leydens heugelijk Ontzet luisterrijk op de volgende wijze te vieren:

Het Feest zal een' *aanvang* nemen in den vroegen morgen met het uitsteken van vlaggen uit de Societeit en de woningen der Studenten.

Des middags te twaalf uren, zal voor het gebouw der Studenten-Societeit aan Leydens behoeftige ingezetenen eene uitdeeling van *Haring* en *Wittebrood* geschieden.

's Namiddags te drie uren zullen op het plein der Grooten Ruine *Volksspelen* plaats hebben, bestaande in het KLIMMEN IN DEN MAST en eenen WEDLOOP IN ZAKKEN, om onderscheidene schitterende prijzen, van wege het Studentencorps uit te reiken, te weten:

VOOR HET MASTKLIMMEN,

Eene Zilveren Tabaksdoos,
Een dito Horologie met Ketting,
Een dito Horologie,
Eene Duitsche Pijp,
Een Zilveren Ketting met Sleutel,
Een Hengelstok met toebehooren,

Een paar Zilveren Gespen,
En een dito Pijpendop en Pijpuithaler;

VOOR DEN WEDLOOP.

Eene Zilveren Tabaksdoos,
En eene Verinkte dito met Zilveren Pijpuithaler.

Gedurende deze spelen zal zich eene *fraaije Muzijk* doen hooren.

De *Groenen* zullen zich, tot een voortdurend aandenken aan dit Feest, dien dag vrijelijk op 's heeren straten mogen verlustigen.

Na den afloop der op deze gelegenheid toepasselijke voorstelling in den Schouwburg, zal men het Feest besluiten met eene *vriendschappelijke* bijeenkomst op de Studenten-Societeit, welke gedurende dien avond luisterrijk verlicht zal zijn.

En opdat niemand van Leydens Burgerij hiervan onkundig blijve, zal dit Programma aan alle Academische en Stedelijke gebouwen, en waar zulks verder gebruikelijk is, worden aangeplakt.

Zegt het voort!